

Foto's, teksten, (gesprekken)

VOOR ECHT VERKLAARD

Onlangs publiceerde Needcompany *De luciditeit van het obscene/het obscene in de luciditeit*.

Een mooi en obscene, interessant en irritant boek, vindt Bart Verschaffel.

Jan Lauwers & Needcompany

Sibyl Vane ter gedachtenis

Voor programmaboeken, catalogi en huldeboeken worden schrijvers en fotografen uitgenodigd die nu – vrij en verlicht als we zijn – niet meer moeten loven of statieportretten maken, maar die natuurlijk toch niet om het even wat kunnen schrijven of tonen. Men kan altijd weigeren, maar wie wel schrijft, zit in het schuitje: men heeft reeds voorvoeld dat wat men wil of denkt te kunnen schrijven op de een of andere manier zal ‘passen’. Het boek van en over Needcompany ‘past’ dus, maar tegelijk gebeurt er iets, en blijkt dat men voor vrienden kan schrijven. Er is een mooie fotoreeks van Maarten Vanden Abeele, en er zijn naast interviewsnippers van Needcompanyleden, mooie en intrigerende teksten van Lieven De Cauter, Jan Denolf, Stefan Hertmans en Rudi Laermans, die samen met Jan Lauwers tekent voor het concept en de samenstelling van het tekstgedeelte. Maar toch verzoent het geheel absoluut niet met het genre waartoe het willens nillens behoort. Hier blijkt dat uitzonderlijke en interessante huispublicaties waarin écht iets gebeurt en die werkelijk te denken geven, nog meer kunnen irriteren dan middelmatige boeken die zich geheel naar het genre plooiën.

De opgegeven titel, die pas een eind weg en na de portfolio in het boek opduikt, is *De luciditeit van het obscene/het obscene in de luciditeit*. Dit uitstellen van de titel verraadt de beschermde plaats van het boek: een boek zonder de titel op de kaft is een boek dat moeilijk zal verkopen. Maar het achterhouden symboliseert ook

goed dat de titel slechts een hypothese is, of een voorstel om het werk van Needcompany in gedachten rond deze kernwoorden te laten verdichten. (‘een gedachtewolk, een woordraadsel, een rebus waarmee het denken z’n ding kan doen’). Jan Grosfeld en Jan Lauwers herinneren er elkaar aan dat de titel is ‘uitgevonden door een filosoof en een literator. Met die titel zijn jij en ik als kunstenaars niet bezig.’ En ze doen een licht pathetische poging om de werktitel toch op te laden, maar dat brengt weinig bij. Laten we daarom het obscene hier voorlopig bepalen als het tonen van het geheim van wie men is aan een toevallige ander of iedereen, en de obscene blik als het staren naar het geheim van iemand met wie men niets te maken heeft. Het is immers zo dat de mensen zich verbergen en wij ervan uitgaan dat iemand wezenlijk is wat hij of zij verbergt en – wellicht verkeerdelijk – denken dat wat iemand verbergt de waarheid is. En zo betekent het verborgene vanzelf het ‘eigene’ en het ‘echte’, met prototypisch het geslacht, de dood en wellicht de slaap als een ‘halverwege’ tussen geslacht en dood. Het ‘eigene’ is waar men niet meer speelt, of waar men een laatste en onontkoombaar spel speelt (‘het masker dat niets verbergt’). Obsceen zijn daarom het geëxposeerde lichaam of geslacht waarnaar men niet zelf verlangt, of interesse in een dood waarbij men zelf niets verliest. Obsceen is het geheim – *ongesluisd*, bloot, letterlijk: niet door schroom beschermd, niet in verlangen of bewondering of zorg gewikkeld. Maar tegelijk lijkt precies daardoor het obscene bij uitstek ‘echt’ of ‘waar’: het verborgene en verzwegene geheel uitgelicht,

ontdaan van elke schaduw, verschoning of bedrog. Zelfs: ontdaan van elk *zelfbedrog*? Het obscene als plaats of instrument van bewustheid of luciditeit? Het boek van/over Needcompany is zeker een obscene boek – of lijkt alleen maar zo? En is het lucide?

Het geheim van het theater is wat het niet toont en dus verbergt: het leven *backstage* en *on the road*. En het geheim van de acteur, wiens beroep het is te doen geloven dat het echte zich op de scène afspeelt of het ware op de scène ‘waarachtig’ op te voeren, is de mens achter die gecontroleerde verschijning. De portfolio met de zeventig foto’s van Maarten Vanden Abeele documenteert of evocert niet de voorstellingen van Needcompany, maar toont de onbewaakte momenten. De fotograaf heeft het gezelschap een tijdlang gevolgd op tournee, en heeft, als intieme vriend, het leven *backstage* en vooral het leven onderweg, tussen de voorstellingen, vastgelegd. Het boek toont dus wat de scène uit het zicht houdt, het toont het *ongesceneerde* – het spontane en dus het echte? De beelden zouden tegelijk, bij contrast, moeten tonen dat de acteur in de coulissen terug ‘zichzelf’ wordt, en het waarachtige toneelspel tegelijk een scherm is of maskeert. De portfolio toont dat het leven achter de schermen precies is zoals u zich voorstelt en perfect lijkt op wat u elders backstage reeds gezien heeft, maar toont vooral dat het toneelspel van de Needcompany en het leven achter en tussen de voorstellingen geheel bij elkaar passen. De acteurs zijn er niet ‘anders’, maar verwonderlijk net zoals u ze van op het toneel kent.